

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst
Afdeling Inlichtingen

Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Telefoon (070) 31 880 04
Telex 31337 MVD/GV/NL
Telefax (070) 31 879 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer
DISG003031

Datum
05 juni 1998

Onderwerp
Voormalig Joegoslavië (21/98)

1. Bij deze doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst

H.J. Vandeweijer
Commodore

Bijlagen

één (1)

Bezoekadres

Kalvermarkt 28, Den Haag

Doorkiesnummer

(070) 31 87433

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. *Disglo3031*

d.d. 05 juni 1998

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

DCBC, t.a.v. Hfd Dplg door middel van hardcopy en diskette

INTERN:

HMID

HACIV t.a.v. BCI

HAI

HBMA

MID-cel

Archief

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGEDIENST
Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

21/98

(Afgesloten 051200 JUN 1998)

Conclusie/voorzicht

De uitslag van de Montenegrijnse parlementsverkiezingen vormt een tegenslag voor de Federale autoriteiten, met name president Milosevic en zijn Montenegrijnse medestander premier Bulatovic. Zij zullen in eerste instantie met juridische middelen proberen de gevolgen van de verkiezingen te minimaliseren, maar als die onvoldoende effect hebben, zullen zij niet aarzelen andere middelen (uitroepen van de noodtoestand) te gebruiken om een de facto onafhankelijkheid van Montenegro te voorkomen.

Er zijn aanwijzingen dat de Kosovo-Albanezen aan het bezoek van schaduwpresident Rugova aan de VS, terecht of ten onrechte, een impuls ontleenen om de dialoog met het Servische bewind op te zeggen. Dat kan leiden tot een verheviging van de strijd in Kosovo. De Albanezen blijven hopen de onafhankelijkheid van Kosovo af te dwingen, zo mogelijk door een internationale interventie.

Bosnië-Herzegovina

Dodik en Ganic (én Farrand) ontmoeten elkaar in Brcko

De Bosnisch-Servische premier Dodik heeft op 2 juni een bezoek gebracht aan de omstrede, noord-Bosnische stad Brcko. Daar had hij een ontmoeting met de president van de Moslim/Kroatische Federatie (MKF), Ganic. Ook de internationale supervisor voor Brcko, Farrand, was bij de (door hem als "historisch" omschreven) ontmoeting aanwezig. Bij de besprekingen betoonden beide gesprekspartners zich positief over de wederopbouw van Brcko en zegden daartoe gelden toe, al lieten zij er geen twijfel over bestaan dat het leeuwendeel van de fondsen van de internationale gemeenschap afkomstig zou moeten zijn. Beide politici braken een lans voor de terugkeer van vluchtelingen, zowel naar Brcko als naar Sarajevo, omdat vele Serviërs uit die stad nu in Brcko gevestigd zijn.

Beide politici (Ganic en Dodik) hebben behoefte aan een goede indruk bij de internationale gemeenschap. Bovendien hebben zij beide behoefte aan internationale financiële ondersteuning. Daarom doen zij beide toezeggingen, die overigens inhoudelijk niet afwijken van wat al in "Dayton" en andere regelingen is toegezegd. Dat wil echter niet zeggen dat een compromis met betrekking tot Brcko in de maak is. De MKF en de RS huldigen met betrekking tot de stad fundamenteel uiteenlopende doelstellingen, omdat zij beide onvoorwaardelijk aanspraak maken op de stad en daar beide goede gronden voor hebben. Internationaal geld kan de pijn van een eventueel nadelig besluit verlichten, maar geen compromis kopen.

Opiniepeiling wijst op diversifiëring van politieke voorkeur, vooral in RS

Volgens een relatief onafhankelijk onderzoeksbureau zou onder de huidige omstandigheden (die tussen nu en september a.s. vermoedelijk niet ingrijpend zullen wijzigen) 25% van de bewoners van de Bosnisch-Servische republiek (RS) stemmen op de partij van president Plavsic, de SNS. De voormalige regeringspartij SDS zou 21% van de stemmen krijgen en haar extreem-nationalistische bondgenoot SRS 12%. De zusterpartij van de Servische regeringspartij (in de RS SPRS genoemd) zou 14% krijgen. In de MKF zou de belangrijkste Moslim-partij SDA 34% van de stemmen verwerven en de belangrijkste Kroatische partij HDZ 19%. De enige partij die daar verder op enige aanhang van betekenis kan rekenen, is de oppositionele Sociaal-Democratische partij met 17%. Deze opiniepeiling is vermoedelijk een sterke vingerwijzing voor de

[REDACTED]

verkiezingen van september a.s. Weliswaar zijn er "grijze gebieden"; zo is geen rekening gehouden met de poststemmen die bij de vorige verkiezingen in de RS tot gevolg hadden dat de SDA de op één na grootste partij in het RS-parlement werd. Toch bevestigt de peiling eerdere indicaties dat het politieke beeld in de RS verdeeld blijft, al is er sprake van een significante winst voor de partijen in de regering-Dodik ten koste van de meer nationalistische SDS/SRS. Toch behaalt geen van beide stromingen de meerderheid. In de MKF blijven de nationalistische partijen het beeld beheersen, al is de winst van de (formeel niet op etnische basis gestoelde, maar in de praktijk toch door Moslims gedomineerde) Sociaal-Democratische partij opmerkelijk. De wrijvingen tussen Kroaten en Moslims zullen dan ook door de volgende verkiezingen (als die uitvallen zoals deze peiling uitvalt) niet verminderen.

Inval in bureau dagblad

Op 29 mei hebben vier personen, onder leiding van de bekende militieleider Celso (Moslim) een inval gedaan in de redactie-ruimte van het bald "Dani". Zij gedroegen zich intimiderend en mishandelden onder meer de hoofdredacteur. Hoewel zij slechts gewapend waren met waterpistolen, dreigden zij terug te komen met echte wapens. Inmiddels heeft de betreffende hoofdredacteur de beschuldiging geuit dat de actie van Celso werd uitgevoerd op bevel van de zoon van president Izetbegovic en verband hield met een kritisch artikel in een eerdere aflevering van het blad. Inmiddels is gemeld dat Celso en zijn mannen in staat van beschuldiging zijn gesteld.

De pers in de MKF, ook in het door Moslims gedomineerde gedeelte, staat onder aanzienlijke druk. Hoewel formeel sprake is van persvrijheid, zijn er altijd papierschaarste, fiscale maatregelen, stroomstoringen of andere intimiderende maatregelen te vinden om de onafhankelijke pers te breidelen. Gedurende de oorlog heeft dit in voorkomende gevallen wel geleid tot zelfcensuur voor de betreffende media om officiële of officieuze strafmaatregelen te voorkomen. Hoewel uit het bovengenoemde geval blijkt dat een zekere vorm van rechtsbescherming bestaat, zijn herhalingen van dit soort intimidaties ook in de toekomst niet uitgesloten. Overigens is de situatie met betrekking tot de echt onafhankelijke pers in de "Kroatische" en "Servische" delen van Bosnië-Herzegovina vermoedelijk nog slechter. Als er in de RS al sprake is van een zekere persvrijheid, is dat omdat rivaliserende facties daar hun eigen boodschap willen uitstralen. In de "Kroatische" delen van de MKF staat de pers onder een zodanige overheidscontrole, dat echte onafhankelijke media een uiterst marginale rol spelen.

Moslim/Kroatische Federatie (MKF)

Zubak vormt nieuwe partij

Volgens een Kroatisch televisieprogramma van 1 juni heeft het Kroatische lid van het Bosnische presidium, Zubak, het voornemen om op korte termijn een eigen partij op te richten. Hij zou binnen de HDZ (dochterpartij van de Kroatische regeringspartij van president Tudjman) lobbyen onder ontevreden partijleden om zich bij hem te voegen. Dit is een nieuwe indicatie van de snelheid waarmee ontwikkelingen in Bosnië-Herzegovina ongedaan kunnen worden gemaakt. Tot voor kort was Zubak partijleider van de (Bosnische tak van de) HDZ, maar het regime in Zagreb vond het nodig dat er nieuw bloed aan de top kwam. Daarom werd een nieuwe partijleider gekozen in de persoon van MKF-minister van Defensie Jelavic, maar er zijn inmiddels duidelijke signalen dat Jelavic niet de voorkeur van Tudjman genoot. Daardoor kan nu de ironische situatie ontstaan dat Tudjman door middel van Zubak, de man die op zijn initiatief vervangen is als partijleider, probeert te ageren tegen Jelavic. Daardoor ontstaat ook de situatie dat de man die is gekozen om de Bosnische Kroaten in het presidium te vertegenwoordigen, Zubak, technisch gesproken tot de oppositie behoort in de MKF. Dat zo'n situatie niet alleen kenmerkend is voor de Kroaten, bewijst het feit dat co-premier Silajdzic (Moslim) óók lid is van een oppositie-partij. Het zal de doorzichtigheid van de Bosnische politiek bij kiezers en waarnemers niet vergroten, tenzij men uitgaat van de these dat in de Bosnische politiek niet de ideeën, maar de personen centraal staan.

Bosnisch-Servische republiek (RS)

Dodik tevreden met besprekingen in Kroatië

RS-premier Dodik heeft op 2 juni een bezoek gebracht aan de Kroatische hoofdstad Zagreb. Hij had onder meer ontmoetingen met zijn Kroatische ambtgenoot Matosa en minister van Buitenlandse Zaken Granic. De besprekingen hadden volgens Dodik betrekking op samenwerking op economisch gebied en verkeer van personen, maar ook over de terugkeer van vluchtelingen, indien zij dat willen. Dodik betoonde zich na afloop zeer tevreden over de besprekingen. Ook bij eerdere besprekingen tussen de RS en Kroatië was sprake van een goede sfeer. Met name Dodik, die zijn machtsbasis in het westelijke deel van de RS heeft, is min of meer

[REDACTED]

gedwongen om zich te verstaan met Kroatië, omdat dat deel van de RS aan drie zijden wordt omgeven door door Kroaten gedomineerd gebied. Het terrein in dat opzicht is overigens niet geheel onontgonnen, omdat Banja Luka (de zetel van de Dodik-regering) zich in het verleden even sterk op Zagreb oriënteerde als op Sarajevo. In laatstgenoemde plaats zal met enige onrust op de besprekingen worden gereageerd, omdat iedere toenadering tussen Serviërs en Kroaten ten koste kan gaan van de Moslims, die op hun beurt door beide andere bevolkingsgroepen worden omgeven.

Plavsic feliciteert Djukanovic

RS-president Plavsic heeft op 2 juni een gelukstelegram gestuurd aan haar Montenegrijnse ambtgenoot Djukanovic naar aanleiding van diens overwinning in de Montenegrijnse parlementsverkiezingen van het afgelopen weekeinde. In dat telegram onderstreepte zij dat de betreffende verkiezingen zijn gewonnen door "een soortgelijke politiek als die wij in de RS nastreven". Zij zei dat daaruit blijkt dat "het Servische volk in Montenegro" een juiste benadering van zijn toekomst heeft. Laatstgenoemde formulering is een subtiële indicatie dat de oude, nationalistische Plavsic nog allerminst dood is, omdat zij daarmee impliciet aangeeft de Montenegrijnen als Serviërs te beschouwen. Het is sterk de vraag of Djukanovic daarmee gelukkig is. Bovendien kan ook de internationale gemeenschap vraagtekens zetten bij de (overigens naar alle waarschijnlijkheid oprecht gemeende) lof van Plavsic. Immers, aannemende dat Djukanovic niet meer tevreden is met gelijkheid van Montenegro in het Joegoslavische staatsverband, maar slecht met de facto onafhankelijkheid van Servië, pleit Plavsic openlijk voor een soortgelijke, de facto onafhankelijke RS. Dat is niet alleen in overeenstemming met (de Servische interpretatie van) "Dayton", maar ook, in combinatie met haar andere formuleringen, een aanwijzing dat ook de als relatief gematigd beschouwde Bosnisch-Servische regering allerminst concessies zal doen die ten koste zullen gaan van de soevereiniteit van de RS. Het lijkt nauwelijks twijfel dat Plavsic de versoepeling van het Joegoslavische staatsverband, zowel met betrekking tot Montenegro als tot Kosovo, zal beschouwen als een precedent waarvan de RS graag gebruik zal maken.

Kroatië

Granic ontevreden over besprekingen met Slovenië

Minister van Buitenlandse Zaken Granic heeft op 1 juni een persconferentie gehouden, waarin hij ontevredenheid uitte met het verloop van de besprekingen met buurland Slovenië. Hij sprak zelfs van een "crisis" in de besprekingen, al gaf hij aan dat de bilaterale betrekkingen goed zijn. Als probleemgebieden noemde Granic de kwesties van het grensverloop, het bezit van Kroaten in Slovenië en de kerncentrale in Krsko (Slovenië). De betrekkingen tussen beide landen zijn eigenlijk sinds de gelijktijdige onafhankelijkheidsverklaring (25 juni 1991) stroef. Kroatië verwijt Slovenië de onafhankelijkheid te hebben uitgeroepen voordat Kroatië de voorbereidingen had voltooid. Slovenië verwijt Kroatië dat het geen weerstand heeft geboden aan de Joegoslavische troepen die de Sloveense onafhankelijkheid wilden voorkomen en is doof voor de Kroatische stelling dat dit verband hield met de vrees voor etnische spanningen in eigen land. Bovendien zijn er voortdurend problemen met betrekking tot het grensverloop, zowel op het land als in de Baai van Piran, die voor Slovenië de enige toegang tot de Adriatische Zee is. De betaling en het onderhoud van de kerncentrale van Krsko, waartoe reeds in het voormalige Joegoslavië als gezamenlijke inspanning is besloten, is eveneens een heet hangijzer, evenals het feit dat Slovenië eigendom van buitenlanders in eigen land verbiedt. Meer op de achtergrond speelt ook het feit dat beide landen elkaar als concurrent zien voor Europese en westerse integratie; met name Kroatië is bevreesd dat Slovenië een obstakel is voor de zozeer gewenste Kroatische toetreding tot de EU en de NAVO. Er zijn in het verleden herhaaldelijk meldingen geweest dat Slovenië goede betrekkingen onderhoudt met de Bosnische Moslims, hetgeen tenminste voor een deel is toe te schrijven aan een gevoel van wederzijdse afkeer van de Kroaten. Tegen die achtergrond moet worden verwacht dat de Sloveens/Kroatische betrekkingen weliswaar correct, maar toch enigszins gespannen zullen blijven.

Regering "bezorgd" over vertrek Kroaten uit Knin

Premier Matesa heeft op 2 juni in het Kroatische parlement gesteld "even bezorgd als het parlement" te zijn over het vertrek van Kroaten uit de omgeving van Knin, de voormalige hoofdstad van de voormalige Krajina. Hij zegde toe dat de regering een commissie zal vormen die de situatie zal bezien "uit het oogpunt van nationale veiligheid en binnenlandse politiek". De minister van Vluchtelingen zaken Radic stelde dat er bijna 100.000 Kroatische vluchtelingen uit Servië en Bosnië-Herzegovina in het land zijn. Het streven is ieder te laten terugkeren naar de oorspronkelijke woonplaats, maar wie dat niet kan mag in Kroatië blijven. Zo heeft de regering 1200 woningen van "Serviërs die niet terugkeren naar Kroatië" opgekocht om Kroaten in te huisvesten.

[REDACTED]

De Kroatische regering staat van twee zijden onder vuur. De internationale gemeenschap dringt aan op het herstel van de vooroorlogse etnische verhoudingen, of in ieder geval op faciliteiten voor de terugkeer van de Serviërs die dat willen naar Kroatië. De binnenlands-politieke spelers zijn grosso modo voorstander van een etnisch zo "zuiver" mogelijk Kroatië. Zij zijn dan ook bevreesd dat de huizen die de Kroaten in Knin (niet direct het meest aangename deel van Kroatië om zich te vestigen) verlaten, weer zullen worden ingenomen door de oorspronkelijke (Servische!) bewoners. De Kroatische regering sympathiseert met de binnenlandse krachten, getuige de onwil om een voor de internationale gemeenschap aanvaardbaar plan voor terugkeer van vluchtelingen te formuleren, maar getuige ook bovenvermelde uitspraak dat de kwestie-Knin betrekking heeft op de nationale veiligheid. Zij kan zich evenwel niet openlijk distantieren van de internationale inspanningen omdat van die zijde reeds herhaaldelijk is bedreigd met sancties en omdat een internationale veroordeling schade kan berokkenen aan het Kroatische streven naar integratie in internationale politieke, economische en veiligheidsstructuren. Daarom is de Kroatische regering gedwongen zichzelf voortdurend in allerlei bochten te wringen om in ieder geval de indruk te wekken aan beiderlei verlangens te voldoen. Er kan in ieder geval geen twijfel aan bestaan dat zij niet zal toestaan dat het aandeel van de Serviërs in de bevolking de huidige 5% aanzienlijk zal overstijgen. Eerder zal zij maatregelen nemen om de Kroaten (vaak vluchtelingen uit Bosnië-Herzegovina) te bewegen niet uit Knin of andere "Servische" gebieden te vertrekken.

Joegoslavië

Federale regering wil Grondwetten harmoniëren

De Federale Joegoslavische regering (geleid door Bulatovic) heeft bij het federale Joegoslavische Gerechtshof een verzoek ingediend om de Grondwetten van de deelstaten (Servië en Montenegro) in overeenstemming te brengen met die van de Federatie. Daarbij werd erop gewezen dat in de Servische Grondwet is bepaald dat het Servische parlement beslist over oorlog en vrede en dat de Servische president de opperbevelhebber van de strijdkrachten is. Ook de verantwoordelijkheden op juridisch gebied en met betrekking tot de staatsbanken zijn niet consistent. Met betrekking tot de Montenegrijnse Grondwet is met name de bepaling dat Montenegro soeverein is in alle kwesties die niet door de eigen Grondwet aan de Federatie worden toegewezen, de federale autoriteiten een doorn in het oog.

Sinds de voormalige Servische president Milosevic tot federaal president is gekozen, is het zijn streven taken en bevoegdheden over te brengen van de deelstaten naar de Federatie. Dit streven zal nog zijn geïntensiveerd door de nederlaag van zijn medestander Bulatovic in de Montenegrijnse verkiezingen. Het zal dan ook geen toeval zijn dat het voorstel tot harmonisering van de Grondwetten enkele dagen na die verkiezingen wordt gedaan. Inderdaad bestaan er vele inconsistenties tussen de drie Grondwetten, die vooral te wijten zijn aan het feit dat de deelstaten reeds bestonden (en derhalve ook een Grondwet hadden) vóórdat de Federale Grondwet werd aangenomen (1992). Weliswaar is de Montenegrijnse Grondwet nadien nog aangepast, maar die van Servië bestaat reeds sinds 1990 (uiteenvallen van het oude Joegoslavië).

Het streven naar "harmonisering" (dat in de huidige context niets anders kan betekenen dan aanpassing van de deelstaatconstituties aan de Federale Grondwet) zal in Montenegro worden beschouwd als een aanval op de soevereiniteit van Montenegro en als een poging om de macht en invloed van president Djukanovic c.s. te beperken. De kleinste deelstaat zal zich dan ook tegen dit streven verzetten. Zij zal daarbij echter handelen in de wetenschap dat, als Milosevic en Bulatovic hun juridische pogingen gedwarsboemd zien, andere middelen ter beschikking staan om hun wil op te leggen. Het uitroepen van de noodtoestand in Montenegro is dan een voor de hand liggend middel, een stap waartegen Montenegro geen weerwoord zal hebben.

Montenegro

Djukanovic lijkt verkiezingen te hebben gewonnen

Volgens de voorlopige uitslagen is het samenwerkingsverband van partijen rond de huidige president Djukanovic de winnaar van de Montenegrijnse parlementsverkiezingen van het afgelopen weekeinde. Er is een kans dat de partij van Djukanovic in het nieuwe parlement twee keer zo sterk zal worden als die van zijn rivaal en voorganger Bulatovic, de premier van Joegoslavië. Evenals in de verkiezingen van oktober jl hebben de kiezers in het zuiden van Montenegro overwegend op Djukanovic gestemd, en die in het noorden op Bulatovic. Maar anders dan de vorige maal heeft Djukanovic winst gehaald in een aantal grote steden, waaronder de hoofdstad Podgorica. Ook andere steden als Niksic, Cetinje, Bar en Herceg Novi hebben voor Djukanovic gestemd. Hoewel Djukanovic in de laatste opiniepeilingen de overhand had, was er geen reden om aan te nemen dat hij een absolute meerderheid in het Montenegrijnse parlement zou krijgen, zoals nu

[REDACTED]

mogelijk lijkt. Dit houdt naar alle waarschijnlijkheid verband met het feit dat Bulatovic, zeker sinds zijn benoeming in een federale topfunctie, wordt beschouwd als een vertegenwoordiger van "Belgrado" in plaats van "Podgorica". Zo'n uitslag kan ingrijpende gevolgen hebben. Op micro-niveau (Montenegro) is Djukanovic niet afhankelijk van een consensus-model om wetgeving te realiseren. Op macro-niveau (de Joegoslavische federatie) is de verkiezingsuitslag een klap in het gezicht van Bulatovic en diens beschermheer Milosevic. Beide zijn er door Djukanovic herhaaldelijk en op zeer provocatieve wijze van beschuldigd de bijl aan de wortels van de Federatie te leggen door het stelselmatig benadelen van Montenegro. Hoewel Djukanovic zelf zorgvuldig het woord "onafhankelijkheid" vermeden heeft, zullen zijn rivalen in zijn optreden én in de verkiezingsuitslag een indicatie zijn dat de banden van de Federatie in Montenegro beginnen te knellen. Zij kunnen het zich niet veroorloven een dergelijke uitdaging over hun kant te laten gaan: zonder Montenegro geen aanspraken op voormalig Joegoslavisch bezit, geen toegang tot de zee, zelfs kan zonder Montenegro geen sprake zijn van een Federatie. "Belgrado" zal in eerste instantie proberen de positie van Djukanovic op (semi-)legale wijze te ondergraven; zo zal de uitslag zonder enige twijfel worden aangevochten bij het Montenegrijnse en Federale Hooggerechtshof. Gezien het feit dat de verkiezingscommissie op het allerlaatste moment meer dan 20.000 kiesgerechtigden van de kieslijsten verwijderde (bijna 4% van de bevolking!), dat het hoofdkwartier van Bulatovic's partij enige tijd is geblokkeerd door de Montenegrijnse politie en dat de Montenegrijnse autoriteiten een zending kranten uit Belgrado hebben tegengehouden tot na de verkiezingen, is enige twijfel aan het democratische gehalte van de verkiezingen op zijn plaats. Maar het is zeker niet uitgesloten dat Milosevic bij zijn "juridische" maatregelen bot vangt en zijn toevlucht zal moeten nemen tot meer hardhandig optreden om Montenegro weer in het gareel te krijgen.

De eerste reacties uit het Bulatovic-kamp zijn daarbij omineus. Zo heeft het hoofdkwartier van zijn partij verklaard dat de zege van Djukanovic tot stand is gekomen door de steun van etnische minderheden (Albanezen en Moslims) en door aanhangers van de Liberale Partij, de enige grote partij die openlijk naar onafhankelijkheid streeft. Ook heeft Bulatovic geklaagd dat hij wordt afgeluisterd door leden van de Montenegrijnse politie. Die politie zou ook het verloop van de verkiezingen op illegale wijze, en uiteraard ten nadele van Bulatovic, hebben beïnvloed. Dat alles lijkt te dienen om te onderstrepen dat Djukanovic streeft naar het losmaken van Montenegro uit de Federatie en daartoe aansluiting zoekt bij leden van etnische minderheden die elders in Joegoslavië problemen hebben met de Serviërs. Bulatovic lijkt daarmee de steun te vragen van de Serviërs in Montenegro en in de federatie. Als dat kenmerkend wordt voor zijn opstelling in de toekomst, dan komt een gewapend treffen dichterbij, zeker gezien het feit dat één derde van de Montenegrijnse bevolking en het federale apparaat ook in dat geval achter Bulatovic zouden staan.

Perovic neemt ontslag

De voorzitter van de Liberale Partij (LS), Perovic, heeft op 2 juni zijn ontslag genomen. Aanleiding was het feit dat de verkiezingen van 31 mei zouden zijn vervalst. Volgens Perovic is dat dubbel zo pijnlijk omdat de vervalsing het werk is van "onze broeders, onze vrienden". Op zich is deze reactie niet zo opmerkelijk. Voor vrijwel iedere Balkan-politicus staat een "verloren verkiezing" gelijk aan een "vervalste verkiezing", en de LS is inderdaad nagenoeg weggevaagd (slechts 6% van de stemmen) in de tweestrijd tussen Djukanovic en Bulatovic. Vele LS-stemmers zullen ditmaal op Djukanovic hebben gestemd, omdat deze het dichtst staat bij de doelstellingen van de LS: economische en politieke hervormingen in de richting van een pluralistische, westerse economie, en met name onafhankelijkheid voor Montenegro. Wat de reactie van Perovic opmerkelijk maakt, is het feit dat hij min of meer expliciet zijn informele bondgenoot, Djukanovic, beticht van verkiezingsfraude. Dat is minder gebruikelijk in Balkan-politiek, en wijst erop dat de beschuldiging van Perovic wel eens waar zou kunnen zijn.

Kosovo

Voortdurende gevechten in Kosovo

Van meerdere zijden wordt gemeld dat de gevechten in de voormalig autonome provincie Kosovo zouden zijn geïntensiveerd. Servische veiligheidstroepen melden de afgelopen dagen een "grote groep terroristen" te hebben geëlimineerd. Het "Kosova Information Centre" in Londen, de propaganda-machine van de Kosovo-Albanezen, bestookt de internationale gemeenschap voortdurend met berichten van grootschalige Servische wreedheden in Kosovo. Westers ambassade-personeel dat is gestationeerd in Belgrado voert voortdurend verkenningen uit in Kosovo en meldt dat de spanningen hoog zijn, maar krijgt zelden toegang tot de gebieden waar de strijd woedt. Hetzelfde geldt voor internationaal personeel dat in Albanië is gestationeerd. Vast staat dat er de afgelopen dagen tenminste enkele honderden etnisch-Albanese vluchtelingen uit Kosovo in noord-Albanië zijn gearriveerd, van wie tientallen voor schotwonden moesten worden behandeld. De Albanese

[REDACTED]

premier Nano heeft verklaard dat zijn regering mogelijk gedwongen zal zijn "de opstelling ten aanzien van het Kosovo-conflict te herzien".

Niemand weet wat er in Kosovo precies aan de hand is. Het heeft er echter alle schijn van dat de Servische ordetroepen er niet in slagen het Albanese verzet de kop in te drukken, terwijl de Albanen geen aanleiding zien om hun verzet te matigen; integendeel, een combinatie van Servische terreur en internationale aandacht hebben tot gevolg dat het Albanese verzet zich juist verhardt. Ironisch genoeg hebben beide directe conflictpartijen momenteel een reden om de gebeurtenissen op te blazen: de Serviërs willen ten opzichte van het thuisfront en dat gedeelte van de internationale publieke opinie dat nog bereid is te luisteren, benadrukken dat er sprake is van Albanese terreurdaden, een claim die overigens niet van waarheid gespeend is. De Kosovo-Albanen op hun beurt zien dat de internationale aandacht voor de situatie in Kosovo groeit, en zij zijn erin geslaagd om de schijn van verantwoordelijkheid daarvoor volledig aan Servische zijde te leggen. Daarom blijven zij de Servische terreur benadrukken. Hun doel is de internationale aandacht voor Kosovo vast te houden en een zodanige escalatie uit te lokken dat een internationaal erkend, onafhankelijk Kosovo tot de mogelijkheden gaat behoren. Is daarvoor een internationale militaire interventie in Kosovo noodzakelijk (en die kans groeit met de dag), dan is dat een prijs die de Kosovo-Albanen bereid zijn te betalen.

Opmerkelijk is de uitspraak van Nano, die lijkt te dreigen dat de Albanese regering haar steun aan de Kosovo-Albanen wil vergroten. Dat kan verband houden met het feit dat Nano's grootste rivaal en voormalig president, Berisha, Nano voortdurend aanvalt omdat hij te weinig steun zou leveren aan de volksgenoten in Kosovo. Dat dient echter voornamelijk binnenlands-politieke doelen; ook toen Berisha aan de macht was, was er geen sprake van werkelijke steun aan de [ook toen al onderdrukte] Kosovo-Albanen. Bovendien heeft Albanië reeds te veel internationale problemen om ook nog bij "Kosovo" betrokken te willen worden. Mogelijk is Nano tot zijn uitspraak gekomen omdat er nu voor het eerst sinds de verheving van de strijd in Kosovo sprake is van een (hoewel nog tamelijk bescheiden) vluchtelingenstroom vanuit Kosovo naar Albanië. Bij dit alles is echter eveneens van belang dat de internationale toonzetting ten aanzien van de kwestie-Kosovo steeds openlijker pro-Albanees, en feitelijk ook steeds meer pro-interventie wordt. Nano weet zich dan ook gesteund in zijn dreigement, al is onduidelijk welke werkelijke steun Albanië aan de Kosovo-Albanen zou kunnen geven.

Nieuwe eisen voor dialoog

Een lid van het team dat namens de schaduwpresident van Kosovo, Rugova, onderhandelt met de Servische autoriteiten over de situatie in Kosovo, heeft verklaard dat aan "bepaalde voorwaarden" moet worden voldaan voordat de dialoog kan worden voortgezet. Als "eerste en voornaamste" voorwaarde noemde hij dat de Servische politie- en legereenheden uit Kosovo moeten worden teruggetrokken. Het is opmerkelijk om te constateren hoeveel voorwaarden er aan "onvoorwaardelijke onderhandelingen" kunnen worden gesteld. De "dialoog" begon al onder een slecht gesternte. De Serviërs blijven benadrukken dat Kosovo Servisch is en moet blijven, terwijl de Albanen zijn gebonden aan de proclamatie van het de onafhankelijkheid van Kosovo door het (toen juist door de Serviërs ontbonden) parlement van Kosovo in 1991. Er is geen twijfel mogelijk dat de terugtrekking van de Servische eenheden uit Kosovo voor de Servische autoriteiten onbespreekbaar is, zodat moet worden aangenomen dat er geen nieuwe onderhandelingen zullen plaatsvinden. Vermeldenswaard is dat deze uitspraak volgt kort na een "officieel" bezoek van Rugova aan de Verenigde Staten. Kennelijk meent Rugova (terecht of ten onrechte) dat hij daar steun geniet voor zijn benadering van het Kosovo-conflict en acht hij zich sterk genoeg om de "onvoorwaardelijke" dialoog op te zeggen. Dat houdt in dat zijn vooruitzichten voor internationale (militaire) betrokkenheid bij de kwestie-Kosovo, en steun voor zijn politieke doelstellingen, zijn verbeterd.

Nieuwe meldingen Bosnische betrokkenheid

Met enige regelmaat duiken er berichten op dat Bosnië-Herzegovina militaire steun zou verlenen aan de Kosovo-Albanen. De meeste van deze berichten stammen uit Servische bron en dienen Servische propaganda-doeleinden. De Serviërs hebben eigenlijk sinds het eind van de jaren '80, alhoewel met wisselende intensiteit, de vrees uitgesproken voor een "omsingeling" van Servië(rs) door Moslims vanuit Turkije, via Albanië, Kosovo en de regio-Sandzak, naar Bosnië-Herzegovina. Er zijn nu echter ook berichten vanuit Bosnië-Herzegovina zelf die erop wijzen dat het ministerie van Defensie van de MKF enkele militaire adviseurs heeft gezonden naar Kosovo. Daarbij zou een belangrijke rol worden gespeeld door de plaatsvervangend minister van Defensie van de MKF, Mahmuljin (Moslim). Het is allerminst uitgesloten dat enkele Bosnische officieren, al dan niet op eigen initiatief, naar Kosovo zijn getrokken om daar de etnische

[REDACTED]

Albanezen van advies te dienen. Tenslotte zijn de ervaringen die in de jaren 1992-1995, toen de Bosnische strijdkrachten zichzelf moesten vormen in een oorlog tegen een superieure (Servische!) tegenstander, ook van belang voor de strijd van de geloofsgenoten in Kosovo. Het is ook niet uitgesloten dat Mahmuljin, die in de Bosnische oorlog het bevel heeft gevoerd over een brigade die islamitisch-extremistische sympathieën had en naar het zich laat aanzien werd bijgestaan door "mujahedin", inderdaad enkele medestanders naar Kosovo heeft gezonden. Zo is het ook waarschijnlijk dat (ex-)officieren uit Albanië, al dan niet op persoonlijke titel, actief zijn bij de Kosovo-Albanezen. Als dat uitkomt, kan dat de betrokken regeringen enigszins in verlegenheid brengen. Gevaarlijker is echter dat dit een openlijke illustratie zou opleveren van enkele beweringen van de Servische propaganda, namelijk dat er sprake is van een internationale islamitische samenzwering tegen Servië en dat er in Kosovo sprake is van islamitisch extremisme. Dat is in de praktijk nauwelijks geloofwaardig.

Macedonië

Protesten Serviërs in Macedonië

De belangrijkste politieke partij van de Serviërs in Macedonië heeft op 27 mei geprotesteerd tegen het feit dat de enige Servisch-talige televisiezender in het land geen nieuwe frequentie is toegewezen door de autoriteiten. Volgens partijleider Tomovic is dat een nieuwe manifestatie van de discriminatie van Serviërs in Macedonië. Dat Macedonië kampt met een etnische crisis (zoals dat ook het geval is op sociaal, economisch, politiek en vrijwel elk ander terrein) is een understatement. Met name tussen de etnische Macedoniërs en Albanezen botert het allerminst. Maar ook de Serviërs in de republiek zijn niet tevreden en klagen over discriminatie. Hoewel hun aandeel in de bevolking vermoedelijk niet groter is dan 5%, leven zij geografisch geconcentreerd in het grensgebied met Servië. Zeker omdat extreem-nationalistische Serviërs (min of meer een pleonasme) Macedonië als zuid-Servië beschouwen, en omdat de onderlinge grens nog altijd niet formeel bekrachtigd is, bestaat er bij Macedonische autoriteiten een voortdurende latente vrees dat Servië zou willen inspelen op de tegenstellingen in Macedonië om daar zelf (territoriaal) voordeel uit te halen. Anderzijds is onder sommige Macedonische overheden zeker sprake van nationalisme dat zich uit in discriminatie van andere bevolkingsgroepen. Mocht Macedonië om welke reden dan ook imploderen, dan kan het Servische bewind het zich niet veroorloven zich volledig afzijdig te houden.